

TIL O'RGANISH JARAYONIDA MOTIVATSIYANING PSIXOLOGIK O'RNI

Suyunova Moxidil Quqon qizi

Nizomiy nomidagi O'zMPU "Xorijiy til va adabiyoti: ingliz tili" yo 'nalishi

1- bosqich talabasi

Kanratbaeva Ayjamal Bazarbayevna

*Nizomiy nomidagi O'zMPU "Psixologiya" kafedrasi o 'qituvchisi,
psixologiya fanlari bo 'yicha falsafa doktori(PhD)*

ANNOTATSIYA: *Ushbu maqolada ingliz tilini o 'rganish jarayonida motivatsiyaning psixologik omillari yoritiladi. Motivatsiyaning mohiyati, uning ichki va tashqi ko 'rinishlari, o 'quvchining ruhiy holati bilan bog 'liqligi tahlil qilinadi. Til o 'rganishda o 'ziga ishonch, til tashvishi, shaxs tipi va ta 'lim muhiti kabi psixologik omillar motivatsiya darajasiga qanday ta 'sir ko 'rsatishi ilmiy manbalar asosida sharhlanadi.*

Kalit so'zlar: *Motivatsiya, ichki motivatsiya, tashqi motivatsiya, ingliz tilini o 'rganish jarayoni, til o 'rganish psixologiyasi, o 'quv motivatsiyasi, psixologik omillar, o 'ziga bo 'lgan ishonch.*

ANNOTATION: *This article examines the psychological factors of motivation in the process of learning the English language. It analyzes the essence of motivation, its intrinsic and extrinsic forms, and their connection to the learner's emotional and cognitive state. Psychological components such as self-confidence, language anxiety, personality type, and the learning environment are discussed in terms of how they influence motivation.*

Keywords: *Motivation, intrinsic motivation, extrinsic motivation, English language learning process, psychology of language learning, learning motivation, psychological factors in education, self-confidence in language learning.*

АННОТАЦИЯ: *В данной статье рассматриваются психологические факторы мотивации в процессе изучения английского языка. Анализируется сущность мотивации, её внутренние и внешние формы, а также их связь с эмоциональным и когнитивным состоянием обучающегося. Обсуждаются психологические компоненты, такие как уверенность в себе, языковая тревожность, тип личности и учебная среда, и их влияние на уровень мотивации.*

Ключевые слова: *Мотивация, внутренняя мотивация, внешняя мотивация, процесс изучения английского языка, психология изучения языка, учебная мотивация, психологические факторы в обучении, уверенность в себе при изучении языка.*

Chet tilini o 'rganish jarayoni faqat grammatika, lug 'at boyligi yoki fonetikani o 'zlashtirish bilangina cheklanmaydi. Til o 'rganish insonning ichki ruhiy holatiga bog 'liq bo 'lgan murakkab jarayondir. Ayniqsa ingliz tilini o 'rganishda motivatsiya asosiy psixologik

omillardan biri sifatida namoyon bo'ladi. Motivatsiya o'quvchini darsni boshlashga, davom ettirishga, qiyinchiliklarga bardosh berishga undaydi. Shu sababli, til o'rganish samaradorligini oshirish uchun motivatsiyaning tabiatini chuqur tushunish muhimdir. Psixologiya motivatsiyani insonni faoliyatga chorlaydigan ichki va tashqi kuchlar yig'indisi sifatida talqin qiladi[1][4]. Ingliz tilini o'rganish jarayonida aynan qaysi omillar kuchliroq ta'sir qilishi o'quvchining yoshi, shaxs tipi, ta'lim muhiti va maqsadlariga bog'liq[2][3]. Ushbu maqolada til o'rganishga ta'sir qiladigan motivatsiya shakllari, ularning psixologik asoslari hamda motivatsiyani mustahkamlash usullari batafsil ko'rib chiqiladi.

Motivatsiya tushunchasi va uning o'quv jarayonidagi roli

Motivatsiya — bu insonni ma'lum bir faoliyatga yo'naltiradigan psixologik mexanizm. Til o'rganishda motivatsiya yo'qligi jarayonni sekinlashtiradi, mavjud motivatsiyani qo'llab-quvvatlash esa o'rganish natijasini sezilarli kuchaytiradi[2]. Til o'rganuvchilarda motivatsiya ikki manbadan kelib chiqishi mumkin: ichki ehtiyojlardan yoki tashqi ta'sirlardan[4]. Ichki motivatsiya insonning shaxsiy qiziqishi, zavqi, yangi bilimlarga chanqoqligi orqali yuzaga keladi[4]. Bunday motivatsiyaga ega odam ingliz tilini o'rganishni maqsad emas, balki yoqimli jarayon sifatida qabul qiladi. O'quvchi tilni bilish orqali o'z dunyoqarashi kengayishini his qiladi. Tashqi motivatsiya esa o'quvchining atrofidagi omillar — ish, o'qish, ijtimoiy talablar, imtihonlar, rag'batlar bilan bog'liq bo'ladi. Masalan, yaxshi kasbga ega bo'lishni istagan talaba ingliz tilini bilish zarurligi sababli darsga ko'proq kuch sarflashi mumkin. Tashqi motivatsiya ko'pincha yuqori bo'ladi, lekin vaqt o'tishi bilan susayib borishi mumkin[4].

Til o'rganish samaradorligida motivatsiyaning ta'siri: Motivatsiya o'quvchini harakatga undaydi. Ingliz tilida gapirish, tinglash, o'qish yoki yozishda qiyinchiliklarga duch kelgan o'quvchining davom etishi motivatsiya darajasi bilan bevosita bog'liq. Kuchli motivatsiya mavjud bo'lsa, inson xato qilish yoki tushunmay qolishdan cho'chimaydi[3].

Motivatsiyasi yuqori bo'lgan talabalar odatda:

darslarga muntazam qatnashadi,
mustaqil mashg'ulotlar bilan shug'ullanadi,
suhbatlashish imkoniyatlarini izlaydi.

Motivatsiyasi past bo'lgan o'quvchilarda esa aksincha: darsdan chetlashish, sustlik, o'ziga bo'lgan ishonchning pasayishi kuzatiladi.

Psixologik omillar va ularning motivatsiyaga ta'siri

Til o'rganish jarayoni insonning shaxsiy psixologik xususiyatlari bilan uzviy bog'liq[1][3]. Har bir o'quvchi o'ziga xos emotsional, kognitiv va temperament jihatlari ega bo'lgani uchun motivatsiyani shakllantiruvchi omillar ham turlicha bo'ladi.

O'ziga bo'lgan ishonch motivatsiyaning eng kuchli manbalaridan biridir[1][3]. O'ziga ishongan o'quvchi gapirish yoki tinglash jarayonida qo'rquvni kamroq sezadi va faolroq bo'ladi. Aksincha, o'ziga ishonchi past bo'lganlar, ayniqsa speaking jarayonida, xato qilishdan xavotirlanib, passivlashib qoladi.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATION G'OYALAR

Til o'rganishdagi eng keng tarqalgan psixologik to'siqlardan biri — bu til tashvishi, ya'ni chet tilida so'zlashishdan hayajonlanish. Bunday holat ko'plab o'quvchilarda uchraydi va motivatsiyani pasaytiradi. Tashvishning kuchayishi nutqni bloklaydi, fikrlash tezligini sekinlashtiradi, o'quvchi o'zini erkin his qilmaydi. Shaxs tipi ham muhim rol o'ynaydi. Ekstravertlar odatda jamoaviy darslarda faol bo'ladilar, yangi insonlar bilan muloqot qilish orqali tilni tezroq o'zlashtiradilar[3]. Introvertlar esa tinch muhitda, yozish yoki o'qish orqali yaxshiroq o'rganadilar. Har ikki tip uchun mos yondashuvni topish motivatsiyani barqaror saqlaydi.

Ta'lim muhiti va o'qituvchining ta'siri: Til o'rganishda o'qituvchi shunchaki bilim beruvchi emas, balki psixologik qo'llab-quvvatlovchi sifatida ham muhimdir. O'qituvchining nutqi, munosabati, darsni tashkil etish usuli o'quvchining motivatsiyasiga kuchli ta'sir ko'rsatadi. Iliq, tushunarli, talabchan bo'lgan o'qituvchi o'quvchini rag'batlantiradi va unga til o'rganish jarayonidan zavqlanish imkonini beradi.

Ta'lim muhiti ham o'quvchi ruhiyatiga ta'sir qiladi[2][5]. Erkin, do'stona, xato qilishdan qo'rqmaydigan atmosfera mavjud bo'lsa, o'quvchilar o'zini erkin tutadi. Aksincha, keskin yoki bosim ostidagi muhit o'quvchini o'z fikrini erkin ifodalashdan to'xtatadi va motivatsiyani susaytiradi[5].

Motivatsiyani mustahkamlash usullari: Motivatsiyani saqlab turish uchun o'quvchi ham, o'qituvchi ham bir nechta psixologik yondashuvlardan foydalanishi mumkin.

Maqsad qo'yish eng samarali strategiyalardan biridir. Aniq belgilangan maqsad o'quvchini yo'naltirib turadi. Masalan, "bir oyda 300 ta yangi so'z o'rganish" yoki "haftasiga uch marta ingliz tilida suhbat qurish" kabi maqsadlar samaradorlikni oshiradi.

O'quv jarayoniga qiziqarli materiallar qo'shish — filmlar, musiqalar, podcastlar, ingliz tilidagi bloglar — ichki motivatsiyani kuchaytiradi. O'quvchi tilni dars emas, balki hayotining bir qismi sifatida qabul qila boshlaydi. Natijalarni qayd etish ham motivatsiyani oshiradi. Kichik yutuqlarni qayd qilib borish — yangi o'rgangan so'zlar, o'qilgan matnlar, yaxshilangan talaffuz — o'quvchi o'zini rivojlanayotganini his qiladi. Jamoaviy ta'lim ham kuchli stimul bo'la oladi. Do'stlar bilan birga o'rganish mas'uliyatni oshiradi va o'zaro qo'llab-quvvatlash orqali motivatsiyani mustahkamlaydi.

Chet tilini o'rganish jarayonida motivatsiya shunchaki qo'shimcha omil emas, balki butun o'quv faoliyatining harakatlantiruvchi kuchidir. O'quvchining ichki ruhiy holati, shaxsiy ehtiyojlari, o'ziga bo'lgan ishonchi, o'qituvchi bilan muloqoti va ta'lim muhiti motivatsiyaning shakllanishiga bevosita ta'sir qiladi. Til o'rganuvchi motivatsiyaning asosiy manbalarini anglab, o'ziga mos strategiyalarni qo'llay olgan taqdirda, ingliz tilini o'rganish nafaqat samarali, balki yoqimli jarayonga aylanadi[2][4].

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Brown, H. D. Principles of Language Learning and Teaching. Longman, 2000. [3]

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

2. Dörnyei, Z. Motivational Strategies in the Language Classroom. Cambridge University Press, 2001. [2]
3. Gardner, R. C. Social Psychology and Second Language Learning. London: Edward Arnold, 1985. [1]
4. Ryan, R. M., & Deci, E. L. "Intrinsic and Extrinsic Motivations: Classic Definitions and New Directions." Contemporary Educational Psychology, 2000. [4]
5. Ushinskiy, K. D. Pedagogik psixologiya asoslari. [5]

